אבניו ועציו ועפריו מטמאים כשרץ. ומפי' למ"ר בפ"ג דמסכת ע"ז (דף מג:) ע"ז שנשברה מגליה מותרת[א] הא מוקי לה בירושלמי כגון שהשמוה לכל אדם ואדם ולכל עץ ועץ ולכל עפר ועפר[ב] דהוי ע"ז שלימה[ג]: **אמר רבה במשא כ"ע לא פליגי דמטמאה דהא איתקש לנדה.** קשה לר"ת מ"ש דרבנן[ד] מי אית להו הא דאמר בסוף שמעתין (דף פג:) טומאה דע"ז דרבנן היא ולקולא מקשינן מ"כ אמאי[ה] מטמא במשא וימא דהיקישא דנדה[ו] דאיתה לאיכריס והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא ואי[ז] סברי רבנן דלחומרא מקשינן[ח] אימא אהני היקישא דנדה לטמוי בתנן במסמא ודשרץ לטמוי בכעדשה ולר' עקיבא נמי[ט] מי לחומרא מקיש אמאי איצטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה וימא לטמוי בכעדשה ואי לקולא מקיש לא מטמא אפילו במשא והיקישא דנדה לאיכריס והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא וכן לר' אלעזר אליבא דר' עקיבא[ט] וגרלה לר"ת דגרסי' לעיל בספרים אמר רבה מזכה דאמר[י] קרא נכליהו מיבן מיבן מזר לא מאמר לו הכנס אל תאמר לו' פירוש כיון דכתיב כבר בריש[יא] ונטמאתם את נפש פסילי כספן וגו' ל"ל תו למימר מזרם כמו דוה אלא לומר שמאל יש להרמיך[יב] ואמאי למימר אע"ג דשלר קלאי דלרשום לקולא משום דטומאת ע"ז דרבנן מנדה יליפינן לחומרא מש"ה קאמר רבה לכ"ע מטמא במשא דאיתקש לנדה דרשא דתזרם ולרבנן נמי הוים מטמא בתנן מסמא כנדה אי לא דממעטין מדאיתקש לשרץ[יג]:

באבן ממסא. פי' בקונטרס אבן מוכנת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים מתח האבן[יד] וטומאת מוכל אשר יהיה תחתיו[טו] וקשה דבמ"כ מפיק אבן ממסא מוכל המשכב וקרא דכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן בשרץ בגוות כותים (נדה נב:) בעלינום של זב[טז] וב"מ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא מ"מ[יז] אפי' כלים שאין לאוי למשכב ומושב[יח] ובמ"כ מוכח בהדיא דכלים שאין לאוין למשכב ומושב אין להם אפי' טומאה קלה ועוד[יט] אמאי נקט אבן[כ] אפי' דף ע"ג יתידות נמי[כא] ומפרש ר"ת דאבן מטמא היינו אבן גדולה שהיא כבידה[כב] ואין הכלים מרגישים כובד הזב והנדה מתמת כובד האבן ומטמא היינו משא גדולה כ) שלריכה שימה[כג] בדכתיב והיתה אבן מדא ושמת על פוס[כד] אבן ממסא מוכל המשכב משמע דמרבה מטעם משכב ומושב וכלל הש"ס משמע דהוי בדמאמר קרי ליה משא[כו] ובפ' בתרא דנדה (דף פט:) תנן הזב והזכר[כז] מטמאין במשא ומפרש בגמרא מאי משא אבן ממסא דכתיב בה בנדה [נדה נה.] ממעט מדוה מאבן ממסא מוהבוטא אותם[כח] ומטוספתא דכלים תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והביטו הזב ע"ג אבן ממסא והיטמו [היינו] משא דאמר בהעור והרוטב (חולין דף קכד:) אלו נוסא לאו היטמו הוא משמע ע"ג אבן ממסא שהכלים ע"ג אבן דלא שייך כלל במשכב ומושב ועוד[כט] דמדלים כלי חרס טהור וי"ל[ל] דהא דמרבה בת"כ אבן ממסא מטעם משכב ומושב היינו כשהזב ע"ג אבן והכלים[לא] אחתיה[לב] אבל[לג] כשיד הטהור או רגלו אחת אבן הוי מטעם משא[לד] שהטהור נוסא אם הטמא או כשאנצעו של זב אחת אבן והכלים עליה טמא מטעם היטמו דהיינו משא הזב[לה] והיינו היטמו הזב ע"ג אבן ממסא דתוספתא[לז] וא"ת ברש דס הנדה ממשכב ומושב מהיא יושבת מאי פריך תו אי מה היא מטמא בתנן ממסא אף מדוה נמי מטמא בתנן ממסא כיון דכבר מיעט מאשר היא יושבת מדוה ממשכב ומושב היכי סלקא דעתך תו למימר דמטמא בתנן ממסא ואורי' דאבן ממסא נפקא לה משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין לכבי אינעריך אתה למעוטי מדוה אף מאבן ממסא שהיא עומאה קלה: **ורבנן סברי כשרץ כו'.** וא"ת אמאי איצטריך שרץ למעוטי אבן ממסא מיפוק ליה מדאיתקש לנמה (לקמן דף פג:) וי"ל דכיון דגאי לן קלא[לז] דבנכרינהו מיבן מזר לאיתא לן לאקשויי לנדה לחומרא לא הוה ממעטי ממה אבן ממסא בע"ז כיון דאיצטריך היקישא דמת לטיעור[לח] כזית א"מ[לט] לכדאמר בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) מה ע"ז בממחוב לא מיתסרא אף קבר בממחוב לא מיתסר: **ולרבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ כו'.** תימה לר"י מאי קמיבעיא ליה הא איצטריך ליאפוקי[מ] שלא יטמא בהאל המת[מא] דמנדה דילמא לא יליפינן שום קולא דהא בעי רש חמא בר גוריא בסמוך[מב] אי ישנה לאכריס[מג] אע"ג דנדה אינה לאכריס ויש לומר[מד] דלענין בליכא בע"ז חומרא דמת שפיר יליפינן מנדה ואע"ג דהיקישא דנדה לחומרא קולא נמי אית לן למילף והא דמסקינא ליה לענין אכריס משום דלא דמי לאכרי נדה אין אדם יכול להחזירם ואכרי ע"ז מיהא אומן יכול להחזירם ומ"מ הא דקאמר למאי הלכתא דמיבעיא ליה אם אדם יכול להחזירם ומ"מ אינו יכול לטמא אם לא[מה] ל"ל דגלין לן דגלי לן קלא[מו] דבנכרינהו מיבן מזר לאיתא לן לאקשויי לנדה לחומרא לא הוה ממעטי ממה אבן ממסא בע"ז כיון דאיצטריך היקישא דמת לטיעור[מז] כזית א"מ[מח] לכדאמר בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) מה ע"ז בממחוב לא מיתסרא אף קבר בממחוב לא מיתסר: **ולרבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ כו'.** תימה לר"י מאי קמיבעיא ליה הא איצטריך ליאפוקי[מט

ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא לחודה לוקשה לנבלה: **כרכב מפני נה.** דאמר לעיל דר"ע לגבן מסמא נמי אקשה לנדה ולא מלי לאקושה לנבלה: **ונצי נה אליבא דר' עקיבא.** מי מקיש נמי לענין נדה דאינה נאברים לא נא: **ניחא.** דקתני דרבנן כשרן אלמא לא מטמיא במשא: **ממפני'.** דמסכת ע"ז [ה] אבניו ועציו כו': ה"ג **נכרי ונכריה ע"ז ומשמשיה כו'.** ול"ג מגע: [ו] **נכרי ונכריה.** שנזרו חכמים עליהן טומאת זבין: **הן ולא היסטן.** קס"ל היסטן משמע שהוסטו דהיינו משא ולא כשאר היסיעות שבהש"ס דמשמעו שהטומאה הסיט האחרים: **בשלמא נר"ל ניחא.** דקתני ולא היסטן דמשמע דלא מטמא במשא. ולקמן פריך מאי הן אי הן מטאין קאמר פשיטא השתא היסטן טומא הס מיבעיא הכי איבעי ליה למתני מגען ולא היסטן: **אלא דבריסה** [ז]. אלמא מטמאו במשא דאי לא לא מטמאו אלא במגע מאי מזזין לימא כטומאי מתיס: **אלא.** הל משבשתא היא ודבי לתרוצי ורבה מתרץ לטעמיה ורבי אלעזר לטעמיה: **ואכן מסמא שלהן** גרסי'. **גבי נכרי ונכרית** בין בתרלתא דרבה בין בדר' אלעזר והכי אמרינן בפרק בתרא דמסכת נדה (דף סט:) נכרי ונכרית מטומאין באהן מסמא: **ר' אלעזר מתרץ לטעמיה דו' ע"ז היא ולא היסטה.** ולא משאה שאינה מטמאה במשא: **מתקיף לה רב אשי מאי הן.** אי רבה ורבי אלעזר היסט דבריתא לשון משא משמע להו שהסיטו אחרים דהיינו משא מאי הן והיסטן דקתני בין לר' עקיבא בין לרבנן אי למימרא דהן עצמן טמאים פשיטא דאי טהורים הס היסט מנא להו הכי איבעיא לאיפלוגי ע"ז אין היסטה טמא ר' עקיבא אומר היסטה טמא: **אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכריה בין הן שהסיטו אחרים.** והיינו היסטן דקתני בה ככל היסט שבמשנה: **בין אחרים שהסיטו אותן.** והיינו הן דקתני בברייתא והכי משמע הן והיסטן דלישנא דבריתא משא שהזכירו חכמים בנכרי ונכרית בין הן שהסטו על ידי אדם בין היסטן כלומר מה שהסיטו הן טמאין דתורת זבין עליהם דזב שהוסט ע"י אדם או הסיט את אדם כל דבר טמאוהו דתנן (זבין פ"ה משנה ב) כל הנשאת על גבי זב טמא והיינו היסט ויליפין לה במסכת נדה (ד' נג.) מוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו [ויקרא טו] ומוקמי' לקרא התם ע"כ הה"ק וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו דהיינו משא על גבי הזב: **ע"ז שהסיטה את אחרים טהורים.** לאיתקש לשרץ להכי אלא טמא בהיסט ולא באהן מסמא לא בהיסט ולא בהיסטן דכתיב קמתרץ לה רב אשי: **אחרים שהסיטום טמאים.** דהיינו משא ומודו רבנן דטמאה במשא לאיתקש לנדה: **רבי עקיבא אומר.** ע"ז נמי בנכרי ונכרית בין שהסיטה הן ולא באהן מסמא לאיתקש לנדה והכי תני רב אשי בברייתא אליבא דרבה נכרי ונכרית הן המשא שלהן והיסטן ע"ז היא המשא שלה ולא היסטה משמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן משמשיה לא הן ולא היסטן. וממילא לר' אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז ומשמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז היא ולא היסטה דבמשא מטמיא ולא באהן מסמא דהוא דומיא דהיסט ממשאין לא הן ולא היסטן כך נראה לי סוגיא זו. ולא פירשו רבותינו כן והם פירשו מאי הן לאתקפתא דרב אשי אלדרבי עקיבא קאי ולא קשיא ליה אלא דאתי לה בלשון רבים והכי קשיא ליה כיון דר"ע אע"ז לחודה קאי אמאי תנא הן והיסטן היא והיסטה איבעיא ליה למיתני ולא נהירא לי דקשיא לי טובא בגוה הדא דלא אתקפתא היא דכיון דאתני דאתני אתקפתא היא ואוקופי מוסקינן עלה שפיר מיתני בה [הן] לר"ע בין לרבה דקאמר ר"ע אכולהו קאי וקאמר ו) הן והיסטן לר' אלעזר נמי קאי אכולהו דהכי קאמר ר' עקיבא ע"ז לענין היסט דהיינו משא בנכרי ונכרית וכולן הן והיסטן והכי קתני רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן ועוד מ"ש דלא מיפלגי בין הסיטו לחוסטו אלא בתרלתא דרב אשי ומאי דוחקיה לאפוקי כהו אי לאו דהן דבריתא משמע ליה שהסיטו והיסטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף בתירוצא דרב אשי לא מיתרלה אתקפתיה דאי הן משום מגע משמשיה קאמר [לא] הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי אנכרי ונכרית הכא נמי ה"מ לתרוצי כלישנא קמא ומאי אתקפתיה: **היכי משלחה לה.** שהאפך יסיט אדם או חפץ אחר: **כרע הזב עמאין.** שהרי הסיטן זב והיסטן אל זב אי האי גוונא כתיב בין בכלים בין בחולין ומשקין. בכלים כתיב וכלי חרש אשר יגע בו הזב [שם] ותניא בת"כ יכול טמאנו מאחוריו נאמר כאן בו ונאמר להלן אשר תבושל בו [שם ו] מה להלן מאחוריו אף כאן מאחוריו מ"כ למה נאמר אשר יגע בו פשיטא מי גרע משאר טומאות שאטמאתן כלי חרש מאחוריו כיון דכתיב גבי כלים ל"ל למכתבי הכא אלא להביא מגעו שהוא כחולו ואפי' מאחוריו ואיזהו זב היסטו. וגבי אדם נמי וכל אשר יגע בו הזב [שם טו] ואי משום מגע הא כתיב נוגע בבשר הזב [שם] אלא להביא מגעו שהוא כחולו ואפי' מאחוריו ואיזה זב היסטו. וגבי חולין ומשקין תנא וכל כלי עץ יטמא במים [שם] אמר ר' שמעון ומה בא זה ללמוד שיטמא הזב כלי שטף במגע הלא כבר נאמר הנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו [שם] אם הנוגע בו יכבס בגדיו שהן כלי שטף במגע הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע אלא למה נאמר וכל כלי עץ וגו' להביא אוכלין ומשקין וכליס הנישאין ע"ג הזב דבסיפיה דקרא דאשר יגע בו הזב כתיב דאוקומיני דמשתעי בהיסטו והיינו דתנן כל המישא על גבי הזב טמא:

כרעו

מיתיבי ע"ז בשרץ ומשמשיה בשרץ. [ח] אמבריתא אליס ליה למיפרך [ט] ממתני' משום דקתני בה מסמיסה [י] משמע [יא] דע"ז דומיא דמשמשיה דלא מטמו במשא [יב]: **ומשמשיה בין הן שהסיטו כו'.** בשנויא קמא [יג] לא מדכר מסמיסה [יד] משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דבריתא אבל רב אשי הולך לפרש דמשמשיה לא הן ולא היסטן ולא הוי בכלל הא דקתני בבריתא הן ולא היסטן:

ורבי עקיבא. הכא פור"ת לא גריס [טו] מסמיסה במילתיה דר"ע דלא פליג [טז] במסמיסה מרבנן: **הזב בכף מאזנים כו'.** במס' זבים (פ"ד משנה ה) גרסינן הזב בכף מחזיק ומשכב ומושב בכף שייה כרע הזב טהורין פי' ממדרס [יז] ומ"מ טמאין כדין היסט הזב כדעו הן טמאים פי' ממדרס כיון שהזב למעלה הרי נשען עליהן [יח] וגירסת הקונטר' מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא שבריתא היא בשום מקום [יט]: ע"ז

מיתיבי ע"ז בשרץ ומשמשיה בשרץ. אמר רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז בין הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה מי אלימא ממתני' דקתני עציו ואבניו ועפריו מטמאין בשרץ ואוקימנא מאי בשרץ דלא מטמא באבן מסמא ה"נ דלא מטמא באבן מסמא מיתיבי נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה וליטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן [כ] והתניא [א] דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל מטמאין בזיבה [ב] ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ואבן מסמא שלה ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה מתקיף לה רב אשי מאי הן אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים ע"ז שהסיטה אחרים שהסיטו אותה טמאים משמשיה בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים משמשיה בין הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין ע"ז בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה אמר רמי בריה דרב ייבא [ג] כדתנן [ד] הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה כרע הזב טמאין

את אחרים. ר"ע אומר הן והיסטן, אפילו שהסיטו הן את האחרים. ולפום הכין שאילנן, ע"ז שמסיטה היא את אחרים היכי משכחת לה. ופרש ראמי בר ייבא כגון שהייתה היא בכף מאזנים ואחרים בכף מאזנים וכרעה ע"ז ותלאה נחתא משום יוקרא מכחה שמכרעת סאלקין אחרים בכף מאזנים אחרת ונמצאת כנושאה אותן וניסוטין מכוחה, כתרנן בזב.

ה א מיי' פ"ו מהלכות אבות הטומאות הלכה ה: ו ב מיי' פ"ח מהלכות מעשה ומושב הלכה ו סמג עשין למג:

תורה אור השלם

ז דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

מוסף רש"י

כזבין לכל דבריהם. משום שלא יהא תיעוב ישראל רגיל אצלו כמשכב זכור (נדה לד:).

מוסף תוספות

א. מאן דקארי לה סבר. ריעב"ש. ב. טפי. תוס' הרא"ש. ג. כשרץ. תוס' הרא"ש. ד. שרץ. מי הכ"ן. ה. ואפילו הכי דחי' ליה דלא אלימא מתחני' והא כדאיתיה והא כדאיתיה. מי הכ"ן, דלהכי קתני כשרץ בשרץ תרי דימני שאין דינן שוה. ריעב"ש. ו. דרבה ור' אלעזר. תוס' הרא"ש. ז. במילתייהו דרבנן. תוס' הרא"ש. ח. בהך שיניא דרב אשי. תוס' הרא"ש. ט. מידי. תוס' הרא"ש. י. לפי שהיסטו של זב אינו מטמא משכב לעשותו אב הטומאה. מי' הכ"ן. יא. ובתר הכי קתני (שם משנה ו') הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שניה טמאים, ואכרע הזב קאי, לומר [דהא] דקתני דמשכבות ומושבות שהן טהורין, היינו מדין משכבות, דהא ודאי מדין היסט ראויים להטמא כאוכלים ומשקין. ריעב"ש. יב. והיא פירושא דמתני', ומשום הכי גרסינן בשמעתין כדתנן. ריעב"ש. יג. וכן במקומות הרבה אלא מפני שהיא רמוזה במשנתינו, ומאי דלא פריש במתני' פריש בברייתא מזכירה בשם משנה. רמב"ן. (לא סתגות הגלוין).

רבינו חננאל (המשך)

אבל לא אבן מסמא שלהן. ע"ז היא אבל לא היסטה. ר' עקיבה אומר ע"ז היא והיסטה, ומשמשיה הן ולא היסטן. מתקיף לה רב אשי מאי הן. הא אתקפתא דרב אשי על מימרא דרבה היא בלחוד, דאילו ר' אלעזר הא קא מתרץ הן אבל לא היסטן. ור' עקיבא אומר הן והיסטן לענין ע"ז וליכא עליה אתקפתא. ומשום הכין מתרץ רב אשי אליבא דרבה ולא קא מתרץ אליבא דר' אלעזר. ולא מכלל דסבר לה כרבה ולא סבר לה כר' אלעזר, אלא משום דתרצתא דר' אלעזר תרצא וקימא, ודרבה צריכה עדיין תרצתא. ולא שויא רב אשי תיובתא, אלא תריץ לה תירוצא דחיקא, ולעולם אימא לך דבר' אלעזר סביראה ליה. והכין קא מתרץ רק אשי אליבא דרבה דאי דקאמרת מאי הן אבל לא היסטן, ר' עקיבא אומר הן והיסטן דאימור לענין ע"ז, אמר לך דבה הכי קאמר, ע"ז ומשמשיה הן אבל לא היסטן שהסיטו הן

והיסטו כדמפרש בתורת כהנים. אבל חולין לא גזרו בהן טומאת גוי. והכין לישאנא דגמארא איצטרכינן למיכתביה משום דמשבש דאית בה חילופי. ראבא מתרץ לטעמיה, נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן, עבודה זרה היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה. ר' עקיבא אומר היא והיסטה ואבן מסמא שלה. ר' אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן

ו) נדה לד., ב) [עי' תוס' ב"ב כ. ד"ה ונכרין], ג) [לפמ"ש תוס' ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], ד) זבין פ"ד מ"ו ע"ש, ה) [דף מז.], ו) כס"ל טעפ: נכרי מגע ע"ז, ז) הן והיסטן ואבן מסמא שלהן כ"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכל דבריהם. נ"ב ע"ל דף פד ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' אמר ר' אלעזר מסתני'. לעיל ד' יב ע"ב עירובין דף פט ע"ב: תוס' ד"ה מיתיבי וכו' מבריתא אליס ליה. עי' לעיל דף יב ע"ב תוס' ד"ה מי אלימא:

רבינו חננאל

ומותבינן לרבה דאמר במשא כולי עלמא לא פליגי, דהא רבנן קאמרי עבודה זרה כשרץ. ודחי. ומותבינן נמי מגע נכרי ונכרית עבודה זרה ומשמשיה הן ולא היסטן. ר' עקיבא אומר הן והיסטן. ופי' היסט נדנוד, שאם נטל אדם קנה או קיסם ונדנד את הבגד, אומרין שהיסטו. ומי שנשא כלום כבר הסיטן. ויש מפיט שלא במשא. וכיון שמן משנה הזו עבודה זרה מטמאה במגע ואין מטמא בהיסט, הרי נודע באמת שאינה מטמאה במשא כמו מגע נכרי ונכרית, כי הנושאה פסיטה לפי שהיא מתנדנדת בכחו כדפרשינן לעילא. ור' עקיבא אומר הן והסיטן כל המסיט עבודה זרה טמא, והנושא בכלל מסיט. בשלמא לר' אלעזר דאמר במשא פליגי, ניחא הא בריתא, אילא לראבה דאמר לא פליגי במשא קשיא. ופרקינן דאמר לך רבה ולישעמיך דקאמרה הך בריתא אין נכרי ונכרית מטמאין בהיסט, (הלא) [אלא] גזירה היא עליהן שיהא שהמאין כזבים לכל דבריהם, והרי הזב מטמא בהיסט. אלא רבה מתרץ טעמיה דר' אלעזר מתרץ טעמיה. רבה מוקי לה לפלוגתא באבן מסמא לענין ע"ז ומסלק הסט מן פלוגתא, ור' אלעזר מסליק פלוגתא מן נכרי ונכרית לענין הסט ומוקי לה לפלוגתא לענין עבודה זרה ומשמשיה בלחוד. מתקיף לה רב אשי מאי הן. דפשטא דבריתא הן ולא הסיטן ר' עקיבא אומר הן והסיטן, בלשון רבים, על מגע נכרי ונכרית ועבודה זרה. והאי תירוצא דאמרינה לראבא היא [ולא] (ז)אבן מסמא, ר"ע אומר היא (ולא) ו]אבן מסמא, ליה בה לענין עבודה זרה פלוגתא בהסיט כל עיקר, וקא מפיק לה לבריתא מן פשטא כלל. אבל ר' אלעזר קא מתרץ הן אבל לא הסיטן לרבנן, ולר' עקיבא הן והסיטן על ע"ז, ומפיק להו נכרי ונכרית בראיה ברורה דהא אימירה כי הכין דאף רבה מפקינן [נ"א: אפיקינן] שהרי גזרו עליהן שהן כזבין לכל דבריהן, והא גזירה לענין תרומה שטורפין אותה על מגע גוי

ח) [עי' מהרש"ל ד"ה ומשמשיה], ט) [עי' תוס' ד"ה אמר ר' אלעזר], י) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יא) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יב) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יג) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יד) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], טו) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], טז) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יז) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יח) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ], יט) [לקמן ד"ה הזב בס' סח לא שבריית' סיק מי ס"ל כתמלינ],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ע"ז ישנה לאיברים כו'. בגל חוליות מבעיא ליה לגבל ע"ז[א] שנטבברה[ב] פשיטא ליה לגלא מטומאה ולא משום היקישא דגדה פשיטא ליה בנטבברה דדמיא לגמרי לגדה שאין לדם יכול להחזירה דא"כ אמאי קאמר לעיל דמבעיא ליה לגיבא דר' עקיבא אליבא דרבנן נמי מני למיבעי דהא דנפקא להו דע"ז אינה לאיברים מגדה הני מילי כשנטבברה לגמרי אלא ודאי אלא גדה פשיטא ליה דנטבברה טהורה: **כי תבעי לך היכא דאין הדיוט כו'.** לענין טומאה מבעיא ליה לכדי' הקונגר ולעיל נמי מייתי אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אבל לענין איסורא דחוליות לא שייך למילף מגדה ואע"ג דאסור בהנאה בטומאה דרבנן מיבעיא ליה אי פרהה אי לאו משום דבהדיוט יכול להחזירה פשיטא דאפילו לגישנא בתרא מדבעי לענין טומאה בהדיוט יכול להחזירה דאי איסור הנאה דאורייתא שרי כ"ש דלא מטומא[ג] וקשה לר"י דבפרק ג' דמסכת ע"ז (ד' מט:) פליגי רב ושמואל בע"ז שנטבברה מאליה דרב אמר צריכה לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין ע"ז צריכה לבטל אלא דרך גדילתה ובעי לאוקמא פלוגתייהו בשברי שברים ומסיק דבע"ז של חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה קא מיפלגי דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה כו' לא בטלה משום דבאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב מודה דשרי ונראה לר"י דהתם פליגי בחוליות קטנים דכשמתפרקין הוו כעין שברי שברים דקאמר התם מעיקרא אבל הכא מיירי בחוליות גדולות דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה: **וישימו להם בעל ברית וגו'.** אפי' קרא בשופטים כתיב וקשה לר"י[ג] למה לא הביא קרא דמלכים (ב ח) ז[ד]זבוח בעל עקרון ולמה ליה לאתויי בריית[ה] וי"ל דאי מהתם ה"א זבוח גדול היה אלא שהיה לו דומה זבוח לכך מייתי מהכא שהיה קטן כשאר זבוחים דקתמי ומיהה בתוך כיסו ודריש לה מדכתיב בעל ברית משמע שכתבו להן ברית להיות כל שעה אצלם ומסבא קאמר זה זבוח בעל עקרון[ד]:

מה מת בכזית אף ע"ז בכזית. תימה [לר"י] לרבי עקיבא אי ישנה לאיברים נוקי אאי היקישא לקולא דבעי כזית לאיברים אבל ע"ז שלימה אפילו אין בה כזית דומיא דמת כשאור אצל דטמאה אפילו אין בו כזית כדאמר בזיר בפרק כ"ג (דף נ.) וש"מ דומר דבמת אפי' אבר אצל אצל אפילו אין בו כזית טמא כדאמרינן נמי התם מ"כ כך לי אבר אחד כמו כולה ואם תאמר אכתי מאי לאוקמא היקישא בחוליא אחת שבגדה במת לא תשיב אבר וי"ל דהכיא אפילו כזית לא תטמא דבשברי שברים תשיב:

נלמדנה משק. דספינה אינה מיוחדת למדרס אף על פי שכל שעה יושבין בה בני אדם מכל מקום עיקרן עשויות לפרנסטיא ומומר בה[ה] עמוד ועשה מלאכתו[ו] דאי ספינה מיוחדת למדרס לא הוה יליפין משק[ז] דמדרסות לא מיתקום לא משק[ח] מ[ט]: **לאפוקי ספינה שאינה מיטלטלת מליאה.** [י]ומה שמיטלטלת כיס לא תשיב ליה טלטול כיון דעיקר הילוכה ממתם המיס:

כרעו הן. ונשאו הן את הזב: **טהורין.** דתנן[יא] כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב האדם אבל כל שאר כלים וחוכלים אין מיטמאין ממתם משכב ומושב כדתניא (נעיל דף נט.) מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים מלאכתנו ולמהוי אפילו לאשון לטומאה ממתם משא הזב נמי לא [יב]דכי כתיב משא הזב באדם כתיב והנושא אותם וגו' והא דאמר לעיל נכרי וכלכרת וט"ז שהסיטום אחרים טמאים בגדה קאמרינן: **כל הטמאות המסיטות.** אחרים כגון בכף מאכלים או אדם טמא מת שהסיטו את מבדו טהורין: **אלא מצינו לו.** בשאר טומאות שבתורה אלא בזב: **ולא דומי ליה.** דאתי מריבויא דזב וע"ז מנדה גמרי דהיינו זב: **ישנה לאברים.** כגון של חוליות ישנה לטומאה אבר אבר או לא: **דהדיוט יכול להחזירה.** שאין צריך אומן לכך: **פחוסה מכוזיב.** והיא שאמה: **נענין איסור.** ליאסר בהנאה: **ומחבקה ומנשקה.** וזהו לשון ברית אהבה וחבה. אלמא אחוקים בה וע"ז היא: **הא איתקש למה.** כלילקמן[ט] אל קבר בני העם: **ורבנן למאי הלכתא דו'.** אתקפתא היא. לרבנן דאמרי אינה מטמאה בשאר למאי הלכתא אמרו אליביהו דאיתקש לגדה דאינה מטמאה אבל אם אינה מטמאה בגדה אינה מטמאה בשאר דאמרו אליביהו דאיתקש לגדה בעי לה רב יוסף למאי אילימא לענין איסורא לא יהא אלא זבוב בעל עקרון דתניא[יא] ויישימו[יב] (להן) בעל ברית לאלהים זה זבוב בעל עקרון[יג] מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה אלא לענין טומאה מאי כיון דאיתקיש לשרץ מה שרץ בכעדשה אף ע"ז נמי בכעדשה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף ע"ז בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא ת"ש דתניא[יא] ע"ז פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר[יד] וישלך את עפרה[טו] (אל) קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית ורבנן למאי הלכתא איתקש לשרץ דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא בכעדשה אימא לחומרא למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ לטמויי בכעדשה לנדה לטמויי באבן מסמא אקשה רחמנא למת לטמויי באהל[טז]טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן: **מתני'** [יח]מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר[יט]דרך אניה בלב ים:

גמ' פשיטא אניה בלב ים היא הא קמ"ל כיס מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנניה אומר נלמדה משק[כ]מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איבא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים[כא] הא נמי בלב ים היא למ"ד כשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא לא[כב]אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן למ"ד אניה בלב ים היא הא נמי אניה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים א"ר יהודה אמר רב[כג]לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא'[כד] זאת התורה אדם כי ימות באהל אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה[כה] אמר ר"ל[כו] אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא ולחנניא

כרעו הן טהורין כמאן אזלא הא דתניא[א] כל הטמאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב[ב] שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה לימא דלא כרבי עקיבא דאי כרבי עקיבא איבא נמי ע"ז אפילו תימא ר' עקיבא תנא זב וכל דדמי ליה[ג] בעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים היכא דהדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמחברת דמי כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה מאי כיון דאין הדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי או דילמא הא לא מחסרה ואיבא דבעי לה להך גיסא היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמתברא דמי כי תבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה מאי כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן דמחברא דמי או דילמא[ד] השתא מיהא קשלפה ושריא תיקו בעי רב אחדבוי בר אמי ע"ז פחותה מכזית מהו מתקיף לה רב יוסף למאי אילימא לענין איסורא לא יהא אלא זבוב בעל עקרון דתניא[יא] ויישימו[יב] (להן) בעל ברית לאלהים זה זבוב בעל עקרון[יג] מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה אלא לענין טומאה מאי כיון דאיתקיש לשרץ מה שרץ בכעדשה אף ע"ז נמי בכעדשה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף ע"ז בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא ת"ש דתניא[יא] ע"ז פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר[יד] וישלך את עפרה[טו] (אל) קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית ורבנן למאי הלכתא איתקש לשרץ דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא בכעדשה אימא לחומרא למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ לטמויי בכעדשה לנדה לטמויי באבן מסמא אקשה רחמנא למת לטמויי באהל[טז]טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן: **מתני'** [יח]מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר[יט]דרך אניה בלב ים:

גמ' פשיטא אניה בלב ים היא הא קמ"ל כיס מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנניה אומר נלמדה משק[כ]מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איבא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים[כא] הא נמי בלב ים היא למ"ד כשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא לא[כב]אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן למ"ד אניה בלב ים היא הא נמי אניה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים א"ר יהודה אמר רב[כג]לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא'[כד] זאת התורה אדם כי ימות באהל אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה[כה] אמר ר"ל[כו] אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא ולחנניא

ולחנניא

לאפוקי ספינה שאינה מטלטלת מלא וריקן, לפיכך אינה מקבלת טומאה. **מאי בינייהו איבא בינייהו ספינה של חרס.** לרבנן שמדמין אותה לים, אף ספינה של חרס טהורה. ולחנניה שהוא למד לטהרת ספינה משק, ספינה של חרס [מקבלת] טומאה, דאמר לן עץ וגבד רעור ושק דכתיבי בענינא, גמרינן להו משק, נמצא (משק) [השק] מלמד עליו, אלו הדברים שכתובין בפרשה. וכן מלמד שאין מקבלין טומאה אלא מה שהוא מטלטל מלא וריקן, כגון שק. אבל כלי חרס אינו כתוב עם השק, לפיכך אין השק מלמד עליו, דאע"פ שאינו מטלטל מלא וריקן, מקבל טומאה. **אי נמי** איבא בין רבנן שלמידין מן הים, ובין חנניה שהוא למד מן השק, (פסות) ספו[ינ]ת הירדן. לרבנן שהורה, ולחנניה טמאה מפני שהיא מטלטלת מליאה וריקנית כר' חנניה בן עקביה. **אמר רבה**

ולחנניא

ז א מיי' פ"ט מהלכות משכב ומושב הלכה ו ג:
ח ב מיי' פ"ו מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ד:
ט ג שם הלכה ב ה:
י ד שם הלכה ו:
יא ה ו ז מיי' פרק י"ח מהלכות כלים הל"ט:
יב ח מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יב מוסיף ע"ב יו"ד סימן רמו סעיף כא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שהורין וכו' דכי כתיב משא הזב באדם כתיב. עי' נדה דף נד ע"ב בכרש"י ד"ה היא עושה ופע"ג: תוס' ד"ה כי תיבעי לך] ל"ר". ק"ל מ"ל שם מטומר דמדין מיעוט הוא (וסם כן) [י"ל] דהסיבעיא בע"ז אל יפתאל דלא מהני מיעוט אם טהור מטומאה ול"ע:

מוסף תוספות

א. שאינה של חוליות. ריטב"ם. ב. לגמרי. תוס' הרא"ש. ג. מנא לן דהוא זבוב אלהי עקרון אי משום דאיכא קרא אחרינא בבעל זבוב אלהי עקרון, א"כ. ריטב"ם. ד. דכיון דבעלמא כתיב זבוב אלהי עקרון והכא כתיב וישימו מסתמא על זבוב דהתם מיירי. ריטב"ם. ה. ליושב. רמב"ן. ו. תוס' ממנתו דף נא. מוסקי: דאפי' עיקרו עשוי להעביר בני אדם מעיר לעיר וכו' לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום. ז. לענין מלא וריקן כי היכי דלא יליפי מינה לענין קבול. ריטב"ם, [ו]אפי' גדולה טמאה. רמב"ן. ח. אפילו פשוטי כלי עץ מקבל טומאת מדרס. ריטב"ם. ט. פי' ואפילו ע"י שוורים. ריטב"ם.

רב נסים גאון

כמאן אזלא כל הטמאות המסיטות טהורות, חוץ מהיסטו של זב, שלא מצינו בכל התורה כולה. עיקר דילה בתורת כהנים, וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר, אין לי אלא כלי חרס, מנין לרבות כלי כר. ומאחר שלמדנו שאין מטמאין אותו אלא מאורר, מה ת"ל אשר יגע בו, מגע שהוא כבולו, הוי אומר זה היסטו ואמרו וכל אשר יגע בו הזב, זה הוא היסטו של זב. הרי למדנו מיכן שכל מה שיסיטנו הזב טמא. וזבה ונדה יולדת וכל דדמי לזב טומאתן כטומאת הזב. ומה הע"ק אמרו במשנה (זבין פ"ד מ"ו) הזב בכף מאזנים, ואוכלין ומשקין בכף שניה וכו'. ובאדם לא פרט בין הטהור המסיט את הזב, ובין הזב המסיט את הטהור, כמו ששנינו (שם פ"ה) המסיט את הזב או שהזב מסיט בו מטמא אוכלין כר', ובתוספתא (זבין פ"ד) אמרו בין שהזב מכרינן מטמא אחד כו'. ותנן נמי (שם פ"ג מ"א) עלה באילן שכוחו רע ובסוכה שכוחה רע טמא. אלא אם כן יהיה ההיסט במקום בית הסתרים, אז יהיה דינו משונה, כמפורש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מג), אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב, והסיט בו את הטהור, טהור. קנה בקומטו של טהור, והסיט בו את הזב, טמא. מאי טעמא, דאמר קרא (ויקרא טו) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים, זה הסיטו של זב, שלא מצינו בכל התורה כולה, ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהסיט ונגיעה כידו, מה התם מבראי אף הכא מבראי. ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בארבה, פרט לבית הסתרים, אף כל בשרו בארבה. דאלמא כי מגיד (הטהור לזב) [זב לטהור] במקום בית הסתרים טהור הוא. ובמס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל (דף ס) אומר, ג' אבנים זו בצד זו אמרו, אמר רב אשי כל שבזב טמא, בגוי עושה יין נסך, וכל שבזב טהור, בגוי אינו עושה יין נסך. מיכן אמר ב) ר"ש קנה של זב כו'. **ובבבא** קמא בפרק כיצד הרגל (דף יז) אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם כו'.

ב) עיין היטיב כתוס' סס ד"ה כל דע"ז הא דבזב טהור לו קאי אקנה בקומטו של זב ודברי רבינו נ"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול. נראה לר"י אפילו כיש בה מ' סאה[א] תימה לר' יאחק אמאי נקט חגניא הא רבנן גמי לא פליגי בהא דאמר אמתהרין קסיגת הילדן היינו משום[ב] דרך אויה בלבד יש (משלי ג) ולאו משום דלא שמיה טילטול ועוד דנראה דספינת הילדן מיטלטלת אפילו על ידי בני אדם דאי אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים אם כן אמתניתין דכלים דתנן ספינת הילדן טמאה הוי מלי לאוכוחי דלחנניא [ג]שמיה טילטול:

ואמר רבי יוחנן אם יש בה בית קיבול רימונים כו'. מהא דקתני במעה טמאה עמא מת לא מלי לאתויי דאיירי דאיכא דאיכא לאמיגמר[ד] שמיטלטלת על ידי בני אדם[ה]:

שלש תיבות הן. קשה לר"י דאמאי מייתי לה דאי משום דהיא סיפא דהסיא דג' עגלות הן אם כן הוה ליה לאתויי הסיא דג' עגיות שהן ביניתיס:

הבאה במדה טהורה מבלום. אפתחה למעלה קאי דפתחה מגיה לחזיא למדרס לא בעי מיטלטל מגא וריקן כדאמרי' בנכורות (דף לח.):

אלא אמר רב פפא ה"ק כו' ושל עץ בין מדרסו בין מגעו טמא. תימה לרבינו תם דלמה לו [ו]לגגיה אל עץ וספינת הילדן לא הוה ליה אלא לאפוקי שיעוא קמא[ז] דלא"ק ספינה של מרס טהורה כתנא דידן ולר' יוסי אף הספינה טמאה[ח] ואף דרבי יוסי [ט]אמגע דקאמר ת"ק דטמא על כן נראה לרבינו תם כגי' ר"ת דגרסינן במילתיה דרב זביד [י]וספינה של מרס טהורה כתנא דידן ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כמנגע כמו מגע [דכלי מרס][יא] ופריך[יב] מאי אף [יג]דהשתא לא קאי אעיקר מילתיה דת"ק[יד] אלא אדקדוק דבריו דדייקינן הא מגעו טמא אלא ת"ל פפא ה"ק[טו] וספינה של מרס טמאה כמנגע ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה[טז] כתנא דידן כמו מדרס כלי מרס דקתני תנא קמא בהדיא דטהור:

מה הוא דאית ליה טהרה במקוה. לאו דוקא נקט מקוה דהא זב בעי מים חיים[יז] אלא משום דבעי למינקט מקוה גבי משכב ומושב[יח] ולענין מים חיים [יט]אלא מלרבי שיהא טעון[כ] במשכב ומושב כזב אלא בענין אלא דדמי ליה פורתא לאית ליה טהרה[כא]:

לאפוקי כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. תימה דהא כופת שאור שיחדה ליטיבה טמאה מדרס כדאמרינן בהעור והרוטב (מולין דף קכט.) אע"ג דלית ליה טהרה במקוה[כב] ואומר רבינו תם [כג]דיש בתיבות בגידולי קרקע טהרה במקוה כגון כלי עץ[כד]:

מפץ במת מניין. פירש בקונטרס דמיירי במקף של עץ[כה] ואין נראה לרבינו תם דהא פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה דכמה קמא דסוכה (דף טז.) [כו]אמר מעה מיטהרת איכרים ומוקי לה בפשוטי כלי עץ כגון תרוכה ושמי כרעים[כז] ואומר ר"ת דהכא במקף של שיפה ושל גמי דאין לו שום טומאה אלא מדרבנן לגבי מטומאת מדרס[כז] כדאפיק לעיל בפרק במה אשה (דף סו.) והא דפשוטי כלי עץ אית להו טהרה במקוה[כח] אומר ר"י דנפקא לן מדכתיב (במדבר לא) וכל כלי עץ תתחטאו דמשמע אפילו פשוטי דומיא דכלי מתכות דכתיבי התם[כט] אף על גב דכתיב [ל]וכל מעשה עזים ליכא למילף מה מעשה עזים מיטלטל מגא וריקן אף כלי עץ אלא שייך למילף הכי אלא משק [לא]כדכתיב (בנחלת מנ) ויהי הס מעיקים שקיהם ולהכי נקט נמי בכל דוכתא מה שק מיטלטל מגא וריקן כו' ולא נקט מה בגד מיטלטל מגא וריקן אף על גב דבגד נמי כתיב גבי שק [לב]אם בגד או עור אם שק: מה למימר דוקא במקבליהן דומיא דשק, דהתם לא כתיב ביה שק. מי' הרי"ן. ל. התם נמי. תוס' הרא"ש. לא. שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן שעשוי לשאת בו משאות. תוס' סוכה טו. לב. דכתיב וכל כלי עץ. תוס' הרא"ש.

ולחנניא טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול[ו] (אין)[ז] דתנן[א] שלש עגלות הן עשויה כקתידרא טמאה מדרס כמטה טמאה טמא מת של אבנים טהורה מכלום ואמר ר' יוחנן ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה טמא מת[ב] שלש תיבות הן תיבה[ד] שפתחה מצדה טמאה מדרס מלמעלה טמאה טמא מת[ג] והבאה במדה טהורה מכלום[ה] ת"ר[ו] מדרס כלי חרס טהור ר' יוסי אומר אף הספינה מאי קאמר אמר רב זביד הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא וספינה של חרס טמאה כחנניא ר' יוסי אומר אף הספינה טהורה כתנא דידן מתקיף לה רב פפא מאי אף[ז] אלא אמר רב פפא הכי קאמר מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא ושל עץ בין מדרסו ובין מגעו טמא וספינת הירדן טהורה כתנא דידן ר' יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא[ח] ומדרס כלי חרס מנלן דטהור אמר חזקיה דאמר קרא[ט] ואיש אשר יגע במשכבו מקיש משכבו לו מה הוא אית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי אית ליה טהרה במקוה דבי ר' ישמעאל תנא[י] כמשכב נדתה יהיה לה מקיש משכבה לה מה היא אית לה טהרה במקוה אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה לאפוקי כלי חרס[יא] דלית ליה טהרה במקוה מתיב ר' אילעא[יב] המפץ במת מנין ודין

(געיל דף נט.) אף אומר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתו והבל הוא בפיהם דבי איתמר הביא לענין כלי שנשבר ועודנו ראוי למלאכה ולא מענין מלאכה לאשונה וקאמר רבי יוחנן דטהור מטומאתו לאשונה ואומר בו עמוד ונעשה מלאכתו הראשונה והרי הוא ראוי אבל לומר שהבא מיוחדת למת ולא למלאכה אחרת לא תהא זאת בישראל דהא כתיב (במדבר יט) כל אשר באהל יטמא וכל כלי פתוח וגו' וכל טמא מת שבתלמוד המזכר אבל מדרס הוא הדין לטמא שרץ או לטומאה נגלה ולא הוזכר מת אלא מדרס דעל ידי מת נעשה אב לטומאה [כמו] על ידי מדרס אלא בא ללמדנו אלא לומר שהוא כלי מקבל כל טומאה חוץ מטומאת מדרס אם יש עליו זב אינו נעשה אב לטומאה: **הבאה במדה.** תיבה גדולה שהיה מיטלטלת ויש לה חלון מלמעלה להשתמש בתוכה: **טהורה מכלום.** למדרס לא חזיא הואיל והלונה מלמעלה אינה משמש שכיבה עם מלאכתה ולשאר טומאות לא חזיא דאינה מיטלטלת מליאה. ולא איתפרש מה לשון בתה במדה ולי נראה על שם אבני מדות [במדבר יג] כלומר שאינה למוד אריכה ורחבה: **מדרס כלי חרס טהור.** שאם יש עליו הזב ולא נגע בגאוריו טהור ואינו מטמא משום מדרס ולקמיה יליף לה מקרא: **מאי קאמר.** מה ענין ספינה אצל מדרס ספינה טהורה אף בטומאת מגע ומדרס לא חזיא: **ומגעו טמא.** אם נגע הזב בתוכו: **וספינה של חרס טמאה.** במגעה: **כחנניא.** דליף מעמא משק וחרס לא איתקש לשק: **כתנא דידן.** דליף מבגד יש [משלי ג] והא נמי בגד יש היא: **מאי אף ספינה.** על כרחין טהורה ממגע קאמר ומאי אף הא לא טיהר תנא קמא כלי ממגע דגימא אף זו טיולא בו: **וספינת הירדן טהורה כתנא דידן.** דליף מבגד יש לא שנא גדולה לא שנא קטנה. והוא הדין נמי דמצי לתרוצי וספינה של חרס טהורה בתר דמפיגן דתנא קמא לרבי יוסי אלא משום דשכיחא טפי של עץ משל חרס: **משכנו.** הוא והמשכב הוזכר כאן: **כלי חרס.** אין לו טהרה במקוה דכתיב [ויקרא טו] [ח]שכר אין לו טהרה אלא שבירתו: **מפץ.** של קנים: **במת מניין.** שהוא טמא לפי שמניגו שפשוטי כלי עץ טהורין מטומאת מגע שרץ מגיין שכלי הראוי למשכב ומושב מקבל טומאת מגע במת: ודין

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז, ב) כלים פי"ט ופכ"ד מ"כ, ג) ג"ז שם מי"ד, ד) [גר' המשנה שפתחה], ה) כמהות נח. [תוספתא כלים פ"ב], ו) [עיריכין קד:], ז) כ"ק כה:, ח) [עי' כלים פי"ז מ"ל], ט) [עי' פירש"י עיריכין קד: ד"ה לאין לו טהרה], י) עי' רש"י סוכה כ. ד"ה וכמנן כל המטמא,

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו ה

2 כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זֹבְהּ בְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכֵּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: ויקרא טו כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד"ה ע"י שוורים שמיה טילטול דתנן בפ"ל ומיתא לין בממק: (ב) שם מאי לף ספינה אלא:

גליון הש"ם

גמ' ומדרס כלי חרס מנלן דטהור. עי' רש"י עיריכין דף קד ע"ל ד"ה לן וכנכורות דף לח ע"ל רש"י ד"ה לין מדרס וע"ש:

מוסף רש"י

כלי חרס דלית ליה טהרה במקוה. דכתיב (ויקרא י) ואותו תשברו, שאין לו טהרה אלא בשבירתו (ערובין קד:). **מפץ במת מנין.** שמעמא, לפי שאמר כמת נגי מדין (במדבר לא) וכל בגד וכל כלי עור וגו', וזה אינו לא בכלל בגד ולא בכלל עור ולא בכלל כלי עץ, מנין שאפילו הוא מעמא כאהל המת (ב"ק כה:).

רבינו חננאל

לחנניה שמיה טילטול על ידי שוורין שמיה טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא וריקן, אפי' על ידי שוורין (דתנן) שלש עגלות הן העשויה כקתידרא **טמאה מדרס.** מפני שאדם סומך עליה, כדאמרינן ביום טוב ליענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס טמא עליה, ויש ביניהן דבר חוצץ ונפל עליה כותן, אע"פ שלא נגע בה, טמאה. העשויה כמיטה טמאה טמא מת. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום דאינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים, עצים כסוכבין שתי וערב ונשורין כחלונות חלונות, מניחין שם אבנים ומושכין אותן. א"ר יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמונים טמאה. פי' כגון שאותן החלונות דחוקות ואין הרימונים נופלים משם [טמאה, ואם לאו טהורה]. **שלש תיבות הן שפתחה מצידה טמאה מדרס.** וזו שנקראת בבבל כוואנה, מפני שיש שינ[ש]בין למעלה ממנה. **פיתחה מלמעלה טמאה טמא מת,** והוא הנקרא בבבל צנדוק. **הבאה במידה טהורה מכלום.** [פי' השעורה למוד בהבכלי. **תנו רבנן מדרס כלי חרש טהור ר' יוסי אומר אף הספינה.** אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא, וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן. ור' יוסי ספינה של חרס טמאה כחנניא ולא [כתנא] קמא. דקא מתקיף לה רב פפא מאי אף, דאלמא אהטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה. אלא אמר רב פפא תנא קמא סבר מדרס כלי חרס טהור, אבל ספינה של [חרס] טמאה כחנניא. ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן. **ומדרס כלי חרס מנלן דטהור הוא.** אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו, מקיש משכבו לו, מה הוא ראית ליה בהרה במקוה, אף משכבו [נ]מי, דבר שיש לו טהרה במקוה, הוא טמא מדרס, אבל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה כענין הזה. **מותיב ר' אלעאי מפץ במת מניין,** שהוא טמא.

ח) הטעות גנייה לענין והמתקנים לנטן תנות עליהם כרכה. וע"ל ועל דגיתות קתמיין דמסמאל עניך וכו' וכוותנו כזה דלמ"ה היה אסור לעמוד ע"ג מפלי בשעת טבילה משום גזירת מתלאות ועיין בכ"ן בפ"ב דשבועות שדהה כאמת פירש"י מתמת פירש"י מתמת קטיא זו אמנם לפי דעת רבינו ח"ש.

ט) דבכי רבינו הם משולבי הכנה.

רב נסים גאון

אמר רבה ולחנניה טילטול על ידי שוורים שמיה טילטול, דתנן ג' עגלות הן העשויה כקתדרה טמאה מדרס, כמטה טמאה טמא מת כו'. זו המשנה במס' כלים בפרק ג' תריסים. וגם בו יש המשנה האחרת ג' תיבות הן וראוי לנו לבאר כי אעפ"י שהמת הוא חמור מכל הטומאות וקשה מהן, כמו ששנינו במשנה [כלים פ"א מ"ד] חמור מכולם המת שהוא מטמא באהל מה שאין כן כולם מטמאין, אינו מטמא משכב ומושב, כמו שהוא בתורת כתנים הזב מטמא משכב ומושב לא המת, מה אם הזב שאינו מטמא טומאת ד' מטמא משכב ומושב, מת שהוא מטמא טומאת ז' אינו דין שיטמא משכב ומושב, ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו, את שיש לו שכיבה וישיבה מטמא משכב ומושב, ואין זה שמת מטמא משכב ומושב. ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר, מדברי סופרים. וטמא מת נידון כמת אינו עושה משכב ומושב (לדבריהם) הזב ולא טמא מת כו'. **ובתוספתא** [כלים פ"א] חומר בבועל נדה מטמא מת שבועל נדה כר תחתון כעליון מה שאין כן בטמא מת. ואמרו במשנה ובתוספתא במס' זבין חומר בזב מבמת, שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו כר, מה שאין המת מטמא. טמא מת ששכב על מ' מצעות אינו מטמא אלא העליון ששכב עליו והשאר שהוריון לפי שלא יעשה משכב ומושב. והעליון טמא בנגיעה. לפיכך היו החכמים קורים לכל דבר שאינו מטמא כדין משכב ומושב, טמא(ה) טמא מת, ולכל דבר שהוא נעשה משכב ומושב היו קורין אותו בשם מדרס בלשון קצרה. ולכן כל דבר שהוא מטמא מדרס הוא טמא במגע. ודהיינו טמא מת לפי הכינוי שכינו לו. וכל דבר שאינו ראוי למשכב ומושב, הוא טמא טמא מת כדין הנגיעה, ואינו מיטמא מדרס. **וכדבר** הזה אמרה המשנה בפרק בא סימן התחתון [נגעים פט"ז], כל המיטמא מדרס מטמא טמא מת, ויש שהוא מטמא טמא מת כו'. ואמרו בתלמוד [שם] כל המטמא מדרס מטמא טמא מת כל דחזי ליה למדרס מטמא טמא מת, ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס, לאייתויי סאה ותרקב, דתניא והנוגע על הכלי, יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו, יהא טמא, ת"ל אשר ישב עליו הזב כל שמיוחד לישיבה יצא זה שאומ' עמוד ונעשה מלאכתנו. ובתוספתא [שם דכלים פ"ב] ערוסה בנות טמאה טמא מת. היתה משמשת שכיבה הרי זו טמא מדרס. מיטה שמוכרין עליה כלים, הרי זו טמאה טמא מת, היתה משמשת שכיבה וישיבה הרי זו טמאה מדרס. **ומאלו** העיקרים יתברר לך פירוש טומאת מדרס וטמא מת. ולפיכך היתה התיבה שפתחה מצידה שהיא ראויה למושב, טמאה מדרס. ושפתחה מלמעלה שאינה ראויה למושב, טמאה טמא מת במגע ולא טומאת מושב. הבין זה ושמור אותו בליבך כי הוא עיקר גדול. **יצא כלי חרש** (דאין כר) דלית ליה טהרה במקוה. כמו שכתוב בתורה [ויקרא יא] ואותו תשברו, ואמרו רבותינו ז"ל מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות